ՎԵՑՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 297 —ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ— 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1857

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է . . . . . 130 ղրշ
Վեցամսեայ „ . . . 70 „
Եռամսեայ „ . . . 40 „
Մէկ ծանուցումը տողին 80 փարա է ։
Յառաջաբերութիւնները կանխիկ են ։
Յառաջաբերութիւնները ամեն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին ։

Դուրս եկեր ամեր ըստ պիրներուն ծանրութեան ծախքը ամեն մէկ թերթին համար 20 փարա է ։
Լոյսերուս վերաբերեալ նամակ կամ որեւէ իրեն գրութիւն , թղթատարին ապիսի ուղղուի . եւ ասոնց ծանրութեան ծախքը խրիմեանին քսայ է ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Հնդկաստանի ապստամբութեան վերջայօք այս անգամ եկած լուրերը նպաստաւոր կերեւին անգղիացւոց։

Մալթայի Ռէյնֆէլտ լրագիրը իր սեպտ. 30 թուոյն մէջ քանի մը լուրեր կուտայ որոնք Աղեքսանդրիայէն Մալթա գացող Ալէնիս շոգենաւը տարեր է։ Յիշեալ շոգենաւին ճանապարհորդացը խօսքին նայելով, ապստամբաց դլուխներուն մէջ երկպառակութիւն ծագեր է, եւ ասոնցմէ Հնդկաստանի մէկ կողմը դաղղիացւոց իշխանութեան տակը եղած Ռօնտիշէրի քաղաքին դլխաւորացը գրուած դրգռիչ նամակները բռնուեր են։

Պատերազմներեն, թէ Տէլհիի վիճակը խիստ դէշ է. ապստամբներուն պատերազմական մթերքը սպառեր է, եւ ուզեր են, կըսեն, քաղաքը անգղիացւոց յանձնել ու իրենք դուրս ելլել, բայց անգղիացիք մերժեր են անոնց այս առաջարկութիւնը։

Սուէիշէն սեպտ. 3/15 թուով Ս. Պօլիս եկած եւ ասկէց անմիջապէս Անգլիա խրկուած հեռագրական լուրերն ալ կը ծանուցանեն, թէ Հնդկաստանի անգլիական զօրաց սպասած օգնութիւնները հասնիլ սկսեր են, եւ Տէլհիի առջեւը պատող անգղիական զօրքերը վերստին քաղաքը պաշարեր են։

Սէվաստոպոլի պատերազմներուն մէջ երեւելի եղող անգղիացի Ռիվ նաւապետը 400 ծովային զինուոր ժողվելով Հընդկաստան դացեր է ապստամբներուն դէմ պատերազմելու։

Թրիէստի Օսերվատէօր լրագիրն ալ հետեւեալ հեռագրական լուրերը կը հրատարակէ որ Սուէիշի ճամբով Անգլիա հասած են։

„Լոնտրա 17/29 սեպտ.

„Հավլոք զօրապետը օգոստ. 4/16 ին երկրորդ անգամ Գիթուրի վրայ յարձակեցաւ. իր զօրաց թիւը 800 հոգի էր։ Տէլհիի ապստամբ զօրքերը 3000 հոգի կորնցուցին իրենց դուրս յարձակումներուն մէջ եւ 500 հոգի ալ կորնցուցին վառօդարան մը բռնելով։ Նիքոլսըն զօրապետը հաւանականաբար օգոստ. 20 ին Տէլհիի վրայ յարձակիլ սկսաւ։ 400 ծովային զօրք 12 թնդանօթով Գանդէսն անցան։ Ռէնտապի մէջ առուքները ճշդութեամբ կը վճարուին։„

„Լոնտրա 18/30 սեպտ.

„Այսօր հետեւեալ հեռագրական լուրն առնուեցաւ։ Նիքոլսըն զօրապետը օգոստ. 20 ին Տէլհիի վրայ պիտի յարձակէր 11,000 զօրքով։

„Մորնինգ-Ռոսթ լրագիրը կըսէ թէ Ալիսըն զօրապետը Տէլհին շրջապատեց եւ բոլոր հաղորդակցութիւնները կարեց։ Նէյլ զօրապետը ապստամբներուն բանակը զարկաւ Ռամնաբօրի մօտ։„

„Փարիզ, 15/27 սեպտ.

„Ռնէ լրագրին խօսքին նայելով մեծ գժտութիւն մը ծագեր է Հնդկաստանի ընդհանուր կառավարիչ Լորտ Գանինկին եւ զօրաց ընդհանուր հրամանատար Սըր Ռոլին Ռամպէլի մէջ։ Հնդկաստանի գործերուն անօրէնութեանը վրայ։

„Հինգաստանի մէջ Անգլոյ լեռազօր երեսփոխան Լորտ Էլճին՝ որ ժամանակէ մը ի վեր Հնդկաստան կը դանըվի, Սըր Ռոլին Ռամպէլի կողմը բռներ է։ Հասարակաց կարծիքն ալ անոր կողմն է։„

Պոմպայէն սեպտ. 6/18 թուականաւ Սուէիշի ճամբով եկած հեռագրական լուրերը կը ծանուցանեն թէ ամեն օր օգնութիւն կը հասնի Տէլհիի առջեւ պատող անգղիական զօրաց, եւ սեպտ. 1/13 ին քաղաքին վրայ յարձակելու խօսք կայ եղեր։

Նոյն լուրերը կը ծանուցանեն նաեւ թէ Անգղիայէն բազմութիւն նաւեր կը հասնին եղեր Հնդկաստան զօրք ու պատերազմական պաշար տանելով։

Պոմպայի թղթակցիրն ալ սեպտ. 16 թուով հետեւեալ լուրերը կուտայ։

„Լահոր 19/31 օգոստ.

„Տէլհիէն կարեւոր լուր մը չկայ։ Ալիսըն զօրապետը պաշարման թնդանօթներու կապասէր յարձակողական պատերազմի սկսելու համար։„

„Տէլհի 2 սեպտ.

„Նիքոլսըն զօրապետը Սաժու Ֆկուրթի քով Նիմրչ ու Ռօթահի ապստամբ զօրքերը եւ բազմաթիւ ձիաւորաց գունդ մը եւ երկու անիանոն զօրաց գունդ զարկաւ։„

„Լահոր. 27 օգոստ.

„Լուքնովն բերդին մէջ պաշարեալ անգղիական զօրքերը՝ ապստամբները Հավլոք զօրապետին դէմ երթալէն առիթ առնելով՝ յաջողեցան շատ պաշարներս առնելու։„

Անգղիացւոց Օթրամ զօրապետը սեպտ. 1 ին Ալահապատ հասեր է երկու գունդ զօրքով ու թնդանօթներով, եւ սեպտ. 9 ին Ռամնաբօր պիտի հասնի եղեր։ Ուրիշ զօրքեր ալ Մարասէն անոր եռեւէն պիտի երթան եղեր։ Կը յուսացվի որ այս օգնութիւններով Հավլոք զօրապետը պիտի կրնայ ապստամբները Լուքնովէն հալածել եւ բերդին մէջ պաշարեալ անգղիացի զօրքերը ազատել։

Անձրեւները սաստիկ կերպով սկսեր են Հնդկաստանի մէջ՝ որ անգղիացւոց զօրքերուն ընթացքին դժուարութիւն կուտան։

Փութիկուրի Նավատն ու Մինբուրիի ռաջան իրենց դէնքերը անգղիացւոց վրայ դարձուցեր են։

Ալիկուրի մէջ 150 անդղեացի զօրք 3 թնդանօթով՝ ապստամբներու 1000 հոգիէ բաղկացեալ ամրոցի գունդի մը վրայ յարձակելով 300 հոգի ջարդեր են անոնցմէ։

Հավլոք զօրապետը 205 հիւանդ զօրք խրկեր է Ալահապատ։ Ամեն օրիր զօրքերէն իրարու վրայ 10 հոգի կը մեռնին եղեր քօլէռայէն։

Հինգաստանէն բազմաթիւ թնդանօթակիր մակոյկներ Կալկաթա հասեր են զօրք հանելու համար Գանդէս գետէն վեր, եւ հրաման եղեր է իրենց որ Ալահապատ երթան։

Բրահի ապստամբները իրենց զբաղուելիք ընտրեցին Պապու-Հօվար-Սինկ անուն Ռաճան, որ կառավարութիւն մը հաստատեց հոն, պաշտօնեայներ ընտրեց, եւ իր նոր ազգութեան ամեն կողմը յայտարարութիւններ խրկեց։ Ասկէց զատ իր եղբայրը Ռօթաս անուն տեղը քաղաքին կառավարիչ անուանեց։ Այս քաղաքը նոյն դաւառին անգղիական կառավարութեան զինուորական մթերանոցն էր։

„Թէ որ, կըսէ Գազէթա զինուորական Մէնիթօր լրագիրը, Հնդկաստանի միւս ապստամբ դաւառներն ալ այս օրինակին հետեւէին, գործը աւելի կը դժուարնար։ Ասան զի մինչեւ հիմա ապստամբները կազմութիւն ու զլուխ չունեցան։ Թէ որ կազմուվէին, իրենց զօրութիւնը կաւելցնէին ու կը կանոնաւորէին։

Լոնտրայի լրագիրներէն մէկը Սէյս ըսած հնդիկ զօրքերուն մէկ ցեղին հաւատարմութիւնն ու քաջութիւնը կը գովէ։ Ասանք մինչեւ հիմա անգղիացւոց հետ սիրով կազմած են։ Իրենց զլխաւորներէն մէկը՝ Ռութիալայի Մարաճան 10,000 զօրք եւ շատ ալ դրամ անգղիացւոց ծառայութեանը նուիրեր է։

Անգղոյ կառավարութիւնը Հավլոք զօրապետին պայծառ յաջողութիւնները վարձատրեց՝ Բաղանեաց կարգին հրամանատարութեան աստիճանը շնորհելով իրեն։ Ալիսըն, Նէյլ, Շամպէրլէյն, Նիքոլսըն եւ Ալան Հօթրան զօրապետներն ալ նոյն կարգին ասպետ անուանեցան։ Ռամպրիճի դուքսն ալ 100 լիրա ասպրեկան թոշակ կապէց Հավլոք զօրապետին։

Լոնտրայի մէջ հրապարակաց աղօթքներ ընելու եւ օր մը ծոմ բռնելու հրաման եղաւ։ Ասոնք ըսին նաեւ Պոմպայի ու Կալկաթայի անդղեանցն իշխանութիւնները։

Մորնինգ-Ռոսթ լրագիրն հետեւեալ տողերը կը հրատարակէ օգոստոսի Ինքնակալին վսեմախոհ առատաձեռնութեանը վրայ որով *1000 լիրա սթէռլին շնորհեց Հնդկաստանի ապստամբութեան զոհ եղող անգղիացի ընտանեաց օգնելու համար։

„Արքայական կը համարինք զմեզ ծանուցանելով, թէ Սուլթանը հրաման խրկեց Լոնտրայի Ռ. Գրան դեսպանին, որ 1000 լիրա տայ իր կողմանէ Լոնտրայի լրտ քաղաքապետին Հընդկաստանի օգնութեան տնտուկին համար։ Մահմէտական կրօնին զլխոյն այս ցուցցած համակրութեան կարեւորութիւնը արժանապէս պիտի ճանչցվի։„

Արեւելեան լրագիրներն հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան դաղղիացւոց եւ ռուսաց կայսրներուն տեսութեանը վրայ։

Ս. Նաբոլէոն կայսրը սեպտ. 11/23 ին Շալոնէն Լիւնէվիլ գնաց. հետեւեալ օրը Սթրասպուրկ. 13/25 ին Պասլ եւ անկէց նոյն օրը Ս. Լրթէմպէրկի Շթութկարտ մայրաքաղաքը հասաւ։

Արքունական կայարանը հասած առենը Ս. Լրթէմպէրկի ժառանգ արքայորդին եւ արքունական մեծամեծները հոն կապասէին։ Թագաւորն ալ նոյն միջոցին հոն հասաւ, եւ Ս. Նաբոլէոն կայսրը ընդունելով՝ Շթութկարտի պալատը դացին, որ կայսեր բնակութեանը համար պատրաստուած էր։

Ռուսաց Ս. Աղեքսանդր կայսրը առջի օրը հասեր էր հոն, եւ քաղաքին դուրս իր քրոջը Օլգայի մեծ դքսուհոյն Գէրկ ըսված դեղն ունեցած ամառանոց պալատը իջեր էր։

Երբոր Ս. Նաբոլէոն կայսեր դալը Ս. Աղեքսանդր կայսեր իմացուցին, անմիջապէս ելաւ Շթութկարտի պալատը դնաց, ու հոն Ս. Նաբոլէոն կայսրը դիմաւորելով ժամու մը չափ տեսնուվեցաւ անոր հետ։ Գաղղոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Ս. Ալէքսի կոմսը եւ Ռուսոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Կորչաքով իշխանը առանձնական խօսակցութիւն մը ըրին։ Երեք Պոլսաքով իշխանը երկար խօսակցութիւն մը ըրաւ Ս. Նաբոլէոն կայսեր հետ։

Սեպտ. 14/26 ին Ս. Նաբոլէոն կայսրը Գէրկի պալատը գնաց Ռուսոյ կայսեր այցելութեան, եւ երկար տեսութիւն մը ըրաւ անոր հետ առանձնական։

Հետեւեալ օրը Ս. Լրթէմպէրկի թագաւորին Ծննդեան տարեդարձն ըլլալով՝ երկու կայսրները իրարու հետ տեսութիւն

---

*Լրագրոյս նախընթաց թուոյն մէկ քանի թերթերուն մէջ այս թիւը տպագրական սխալմամբ 100 եղեր էր՝ որնոր եռաքը ուղղեցինք։

ընելէ եւեւ շնորհաւորութեան դացին անոր։

Սեպտ. 16/28ին օրուան մեծ մասը դարձեալ երկու կայսրները խորհուրդ ընելով անցուցին։

Սեպտ. 14/26ին օրը Ռուսիոյ կայսրուհին Շթութկարտ հասաւ Յունաստանի թագուհւոյն հետ։ Ա. Նաբօլէոն կայսրը անսութեան դնաց անոնց։

Սեպտ. 17/29 ին Ա. Նաբօլէոն կայսրը Շթութկարտէն մեկնեցաւ, եւ հետեւեալ օրը Գաղղիոյ Մէցէ քաղաքը հասաւ։

Գաւմնէրայի թագաւորը իր որդւոցմէն մէկը Շթութկարտ խրկեց երկու կայսերաց հոն երթալը շնորհաւորելու։

Ա. Ալէքսանդր կայսրը Շթութկարտէն Գերմանիայի Ա. Էյմար քաղաքը գընաց ուր Աւստրիոյ կայսրը իրեն տեսութեան պիտի երթար։

Ա. Եէննայէն լուր կուգան, թէ Աւստրիոյ կայսրը սեպտ. 16/28ին ճամբայ ելեր է Ա. Էյմար երթալու Ռուսիոյ կայսեր տեսութեան։

Այս նշանաւոր տեսութեան վրայառ այժմ այսչափ տեղեկութիւն առնըված է հեռագրական լուրերով։ Սակայն գաղղիական Ռէյ լրագիրը քանի մը մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ երկու կայսերաց առաջին տեսութեանը վրայ։

"Նաբօլէոն կայսրը թագաւորին հետ պալատը մտան։ Ալէքսանդր կայսրը Ռուսիոյ Հելէն իշխանուհին հետ մեծ սրահէն ելլելով զանոնք դիմաւորեց, եւ երկու կայսրները գորովանօք իրարու ձեռք աղմեցին։

"Երկուքին ալ սիրտը եռած էր։ Երկուքն ալ անմիջապէս թագուհւոյն սենեակը մտան, ուր թագաւորական ընտանիքին անդամներէն զատ մէկը չկրցան մտնել։

"Բաւական երկար տեսութենէ մը եւեւ՝ երկու կայսերաց հետ դանըվող անձինքներս ընդունուեցան։ Նաբօլէոն կայսրը ուղղեց Ալէքսանդր կայսեր ներկայացընել իր հետ անձինքը, բայց Ալէքսանդր կայսրը ըսաւ անոր. "Ներեցէք, վերհատուռ տէր, ես առանձն եմ.,,* եւ հետ զհետէ անոր ներկայացուց Պորչաքով իշխանը, իր քարտուղարները եւ բանակի օգնական զօրապետները։

"Նաբօլէոն կայսրն ալ իր հետ անձինքը ներկայացուց Ալէքսանդր կայսեր։,,

Ռանկէ-ն ալ լրագիրը գիտցուցանէ, թէ,, 1815ին Սուրբ Սիլվակ յուշեան դաշնագրութիւնը սեպտ. 26 ին ստորագրուեցաւ Փարիզի մէջ, եւ հիմա Նաբօլէոն Ա. ին ու Ալէքսանդր Ա. ին համանուն եղբօրորդիներուն ալ տեսութիւնը նոյն դաշնագրութեան տարեդարձին կը հանդիպի, որուն նպատակն էր Նաբօլէոնի ազդատոհմը յաւիտեան մերժել Գաղղիոյ աթոռէն։,,

Ա. Էյմարէն սեպտ. 19 թուով լուր կուտան թէ Ռուսիոյ կայսրն ու կայսրուհին առջի իրիկունը հոն հասեր են։ Աւստրիոյ կայսրն ալ հետեւեալ առաւօտուն հոն հասեր է, եւ նոյն օրը ժամը հինգին Ռուսիոյ կայսեր տեսութեան գացեր է Գելվէտերի պալատը ռուսի զօրաց հանդիսաւորութեամբ։

Ա. Ալէքսանդր կայսրը անդուղքին դուխը զանիկայ դիմաւորելով՝ երկու կայսրներն իրար համբուրեր են եւ ներս մտնելով երկար խօսակցութիւն մը ըներ են առանձնակի։ Նոքա 'ի միասին քաղաքը դարձեր են ու քանի մը ժամէն եաքնալանկէ մեկներ են։

Ա. Նաբօլէոն կայսրը Շթութկարտէն Գերմանիայի Սարէպրուք քաղաքը հասած ժամանակը՝ Բրուսիոյ դահլիճանդ իշխանը իրեն շնորհաւորութեան եկաւ Բրուսիոյ թագաւորին կողմէն։ Մէցի մէջ ալ Հոլանտիոյ գահաժառանգ իշխանը իրեն շնորհաւորութեան եկաւ Հոլանտայի թագաւորին կողմէն։

Սեպտ. 18/30 ին կայսրը Շալոն հասաւ. հետեւեալ օրնալ Փարիզ, եւ օրմը հոն կենալէն եաեւ՝ սեպտ. 20 ին նորէն Շալոնի բանակը գնաց կայսրուհւոյն հետ։

Շթութկարտի մէջ ներկայ գտնըվող երեւելի հիւրերուն մէջ կային երկու կայսր, մէկ թագաւոր, վեց թագաւորազուն, կայսրուհիմը, երեք թագուհի, երկու մեծ դքսուհի եւ բազմաթիւ արքայազուն իշխանուհիներ։

———

Շաբաթ օրը հեռագրով լուր եկաւ մայրաքաղաքս թէ Բրուսիոյ թագաւորը ծանր հիւանդ է։

Երկուշաբթի օրը երկրորդ հեռագրական լուրմը գալով կը ծանուցանէ թէ քիչ մը ազէկի դարձեր է։

———

Գուբրիշէն սեպտ. 20 թուով լուր կուտան թէ Ա. ալաքիայի ընտրութիւնները լմնցեր են եւ ընդհանուր ժողովը սեպտ. 29 ին պիտի գումարվէր։

Իսկ Մոլտաւիայի ընդհանուր ժողովը սեպտ. 21 ին պիտի գումարվէր։ Հետեւեալ օրն ալ բոլոր Մոլտաւիայի եկեղեցիներուն մէջ դոհարանական աղօթքներ պիտի կարդացվէին եւ դիշերն ալ ամեն քաղաքներուն մէջ լուսավառութիւն պիտի ըլլար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շաբաթ օրը օգոստափառ Ինքնակալը կամքով Էմիրկէն գնաց բարձրագոյն Բէշիա փաշային տունը, եւ հոն ներկայ նստելէ եաեւ ճաշելու ալ հաճեցաւ։

Նորին Կ. Վ. Հափառութիւնը դիշերուան ժամը չորսին Տոլմա Պահճէի պալատը հասաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Էրզրումէն 67 ռուսական ռազմական գունդ մեկ տանի ինդիրներուն պարտեզանին շրջառնելու*։

Լոռեցիներէն

"Լուսերականաց ուրիշ ամեն բողոքականներէն աւելի Հռոմէականաց եկեղեցւոյն մօտ եղածներն են։ Սոնք գլխաւորապէս կը հաւատան գոյութեան, եկեղեցիներուն մէջ պատկեր ունենալ, մեղքերնին կը խոստովանին, ու հաղորդութեան ժամանակ նամակ գոցելու համար շինուածներուն պէս նշխարներ (փուլ) կը գործածեն, եւ մկրտութեան խորհուրդը կատարած ժամանակնին հըրաժարեցուցման արարողութիւնն ալ կընեն. եկեղեցականաց հագուստն ալ հռոմէականաց հագուստին կը նմանի եւ ասոնցմէնին նման ուրիշ մէկ քանի արարողութիւններ ալ ունին։

"Լուսերականաց ուրիշ մոլորութիւններէն զատ՝ նախատահմանութեան վրայ ունեցած կարծիքնին ալ սատ է։

"Սոնք կը հաւատան, թէ մարդկային ազգին փրկութիւնն ու դատապարտութիւնը նախատահմանուած է Մեծ Նակարողէն՝ մարդկային բնութեան ինչ ըլլալը կանխաւ գիտնալուն համար, եւ ոչ թէ ըստ հաճոյից եւ անդարձ վճռով մը եղած, ինչպէս որ Կալվինականք կը հաւատան։

"Ընդհանուր դարուն վերջը (կրսէ Հ. Իվանս), Լուսերականք կրօնական աղտոտութեան վրայ աւելի ընդարձակ մտօք խորհիլ սկսան. բայց եւ այնպէս, մէկ քանի տեղեր ալ միւս բողոքականներէն աւելի խստութիւն ու անողորմութիւն ըրին։ Հիմա իրենց հրապարակական քարոզիչները կատարեալ ազատութիւն ունին՝ երբեմն հաւատոյ եւ արարողութեան անհրաժեշտ սեղուած կանոններէն զատուելու եւ իրենց տարակարծիք ըլլալը իրենց յարմար դատած կերպովը յայտնի համարձակ քարոզելու, Մօշէյմ Լուսերականաց այս փոփոխութեան պատճառը՝ իրենց հետեւեալ կանոնին (մոտիֆ) կուտայ որ հիմա ընդունուած է մէջերնին, թէ Վրէյոռանէյտ իրենց կրօնական կոչեցեալը համար Գոյն Աստուծոյ պարտաւորեալ են. եւ թէ դատաւորներն անհատ անձերը չեն կրնար արդարադէս պատժել իրենց սխալներուն համար, երբոր անոնք տարտոական ընկերութեան խաղալիքներն խոսմեր տուեր են ընելով։ Եր բարի հոգորդներ կոչուին։

"Այս սկզբունքը կրսէ Հ. Իվանս (որուն հետ մենք ալ համախոհ ենք), ամեն կրօնական յառաջադիմութիւններու ճշմարիտ հիմն է. եւ ուր տեղ այս իմաստը անկեղծ մտօք ընդունուի՝ անդրդուելի ու հաստատուն պիտի տայ։ Եր բարի խաղալիքներ քրիստոնէութիւնը գաւառներուն մէջ։ "Երանի թէ Ամերիկայի քարոզիչներն ալ այս քրիստոնէավայել կանոնը սկզբունքը ունենային իրենց սրտին ու մտացը մէջ հաստատուած, ուրուսաւորչական հայոց մոլորութիւններուն դէմ (ինչպէս երագեր է Ա. Երուկենդանութեան հնգինէը) Աստուածաբանական քարոզութեան ընկերութեանը բոլոր ջանքերն դատարկ դեղը, որուն իրենք ոչ իրաւունք ունին, մենք ոչ կարօտութիւն ունինք, եւ ոչալ իրենք իրենց միտքը դրած օգուտներն ու շահերը մեր ազգին երեսէն երբեք պիտի վատարկին։

Հ. Գ.

Հիւկնոթ անունը (կրսէ Մ. Գուիզէ) Գաղղիոյ մէջ Նորոգութեան հետեւողներուն եւ մասնաւորապէս Կալվինի հետեւողներուն տուին։ Այս անուան շատ տարբեր ստուգաբանութիւն տուողներ կան։ Ոմանք կրսեն թէ, այս անուան ծագումը տուողը Գանոն Հիւկ անուն մէկն է որ Հէնէվոյի մէջ կրօնական եւ քաղաքական կուսակցութեան մը գլուխ եղեր էր։ Ոմանք ալ կրսեն թէ Լոյոնէն բառէն ծագած է որ գերմաներէն լեզուաւ՝ ընկերակից, դաշնակից կընշանակէ։

Հ. Իվանս հեղինակն ալ կրսէ թէ այս անունը կը կարծուի որ Գաղղիոյ Լոյոնը Լոռոս ըսված նահանգին թռուցմայրաքաղաքին Հուկ անուն մէկ գանէն ծագած է, ուր գաղղիացի բողոքականք առաջին անգամ ժողովուած էին 1561ին։

Այս անունը վրայ ուրիշ տարբեր մեկնութիւններ ալ կան, բայց գլխաւոր բանը ասոր ստուգաբանութիւնը չէ, այլ գիտնալու արժան եղածը սա է որ, 1572 ին Պարոլոս Թ. ի օրովը՝ օգոստոսի 24ին Սուրբ Բարթուղիմէոսի օրը վերոյիշեալ Հիւգոթ անուն բողոքականներէն 72000 հոգի սպաննուեցան սոսկալի անգթութիւններով։ Այս գազանական կոտորածը Փարիզի մէջ գիշերը սկսաւ յիշեալ թագաւորին հրամանովը եւ անոր մօրը Կատարինէ (Մէտիչի ըսուած իշխանացցիներէն) թագուհւոյն թելադրութեամբը։ 1598ին Հենրիկոս Դ. Նանթ քաղաքին մէջ հրատարակած հռչակաւոր հրովարտակովը՝ բողոքականաց կրօնական կոտորելու ազատութիւն տուաւ։

Այս հրովարտակը (ինչպէս որ նախընթաց թերթերնուս մէջ ծանուցեր ենք) 87 տարի ետքը Լուդովիկոս ԺԴ. ետ առաւ։ բողոքականաց եկեղեցիները կործանեցան, իրենք զինուորներուն կողմէն նախատինք կրեցին ու անթիւ մարդիկ կեանքերնին կորսնցուցին եւ 500,000 հոգիէն աւելի գաղղիացի բողոքականք իրենց հայրենիքը ձգելով՝ Հոլանտա գացին ապաստանեցան։,,

"Այս գաղթականներուն մէջ շատ հռչակաւոր արհեստագէտներ, գիտուններ ու ճարտարապետներ կային, որոց մէջ ամենէն պերճախօսը՝ Սորէն անուն քարոզիչն էր։ Այս անձը՝ իր քարոզներուն մէկին մէջ բացատրութիւն մը ըրած է իրենց ա դուռ հալածչին դէմ, որուն մէջ ճշմարիտ տէրտէրներուն անարատ ու ազնուական հոգին կը փայլի, ուստի մենք ալ արժան համարեցինք զայն թարգմանել 'ի Բէրա եւ 'ի Բէրա ամեն ազգի եւ ամեն կարգի բողոքական քարոզչաց։

"Դու գու սոսկալի իշխան, որ երբեմն իրրեւ իմ թագաւորս կը պատուէի եւ որ հիմա ալ կը յարգեմ իբր պատուհաս մը ամենակալ Աստուծոյ ձեռքը, դուն ալ իմ սրտիս բարի փափաքներին մաս մը պիտի ունենաս։ Այս նահանջները՝ որոց վրայ դուն կսպառնաս, բայց զանոնք տերոջս ձեռքը կը պաշտպանեմ, այս երիցը՝ որ դուն լեցուցեր ապաստանեալներով, բայց անանկ փախստականներով որոց սիրտը բորբոքած է սիրով, այս պարիսպները՝ որ հազարաւոր մարտիրոսներ կը պարունակեն քու ձեռքովդ զոհուած, բայց անոնք կրօնքով յաղթող եղած են, ասոնց ամենն ալ տակաւին օրհնութիւն կընեն քեզի համար։ Աստուած տար որ այն աղետալի կապը՝ որ ճշմարտութիւնը քու աչքիդ ծածկեր է, քակուէր ու վար իյնար։ Իսկ թէ Աստուած մոռնար այն արեան հեղեղները՝ որով դուն երկիրը ողողեցիր եւ որուն քու իշխանութիւնդ պատճառ եղաւ թափուելուն։ Իսկ թէ Աստուած իր արձանագրութենէն աւելի այն անիրաւութիւնները՝ այն զրկանքը՝ որ դուն մեզի ըրիր։ եւ երբ ան ճնաստուղները կըվարձատրէ, այն ճնաները մեզի ընծաներուն ալ ներէ։ Ա՜, իսկ թէ Աստուած՝ որ քեզ մեր եւ բոլոր եկեղեցւոյն վրայ իր դատաստանին գործակատարը ըրաւ, իր շնորհացն ալ մատակարարը ուր իր զթութեան ալ անտեսը ընէ։,,

Հա արդոյ ընթերցողներ անկեղծութեան պատուական օրինակ մը եւ սուրբ Աւետարանին "բարի արարէք ատելեաց ձերոց,, պատուերին ճիշդ մէկ կատարումը։ Երբոր մենք այս կերպով մեր ազգը ատողներուն (թէպէտ անանց ատելովը մեր գլխին չեմ՝ բսեր մազ մը այլ

թեվ մը անգամ չի կորսուիր) թշնամիներն անգամ արդարութեամբ կը գատենք, սկսաք է որ մեր ազգին անիրաւ թշնամիներն ալ անկէ օշինակ առնեն, խիղճ ընեն (թէ որ խիղճ ունին)։ մանաւանդ առնոնք որ մեր ազգին բիւրաւոր մղոններով հեռու են ու եկեր մեր ազգին կրօնքին եւ կրօնակիցներուն վրայ անանկ հարստահարութիւններ կը բանեցնեն որ անհանելի է։ վասն զի ազգի մը կրօնքը՝ իր ամենէն աւելի անբին գանձն է։ անոր դէմ գողութիւն ընողները՝ իրաւամբք չենք կրնար Պարոյս թ։ի մը Լուգովիկոս ԺԴ մը ու Պասարինէի մը կարգէն դուրս հանել, ու անոնց պէս անգութ, հարստահարող, ու թշնամի չի կարծել մեր ազգին եւ մեր կրօնական ազգատոհմեանը։։։

Եպիսկոպոսական
կամ Անգլիական եկեղեցի

«Եպիսկոպոսականք իրենց եպիսկոպոսներուն ծագումը Աստուծմէ սկսած կը համարին, ու կը պնդեն թէ եկեղեցին ու ապրութիւնը իրարու հետ սերտ կերպով կապակցութիւն ունին։

«Այս եկեղեցւոյն հաւատոյ դաւանութիւնը որ արդի Եղնարէթ թագուհւոյն օրը հաստատուեցաւ, 39 յօդուածներէ կը բաղկանայ։ բայց թէ վիրոյիշեալ խնդրոց համար եւ թէ այս հաւատոյ դաւանութեան մեկնութեանը համար՝ եպիսկոպոսականաց հմտագոյններուն մէջ տարբեր կարծիքներ կան։

«Եկեղեցականաց մէջ ոմանք կը կարծեն թէ այս 39 յօդուածները Սուրբ-Գրական են, եւ ուրիշներն ալ կը կարծեն թէ անոնք Աբմինեան են։ Ռանի մը տարի առաջ այս վերջին խնդրոյն վրայ մեծ վէճեր ալ եղան իրենց մէջ։

«Հոն Ուիքլիֆ, Էդուարդ Գ։ին ժամանակը՝ Անգլոյ մէջ պապական վարդապետութեանց կեղտակարծ (ֆոէնդէլ) ըլլալը հրապարակաւ յայտնողներուն եւ անոնց դէմ վճռողներուն առաջինը եղաւ։ Այս անձը 1384ին մեռաւ իրեն շատ հետեւողներ ձգելով՝ որ Ուիկլիֆեան ու Լուլերդեան ըսուեցան։ այս վերջին բառը՝ Ֆլամանի լեզուէ առնուած նախատական բառ մըն է։։ Ուէսպիթրի բառգրքին տուած նշանակութեանը նայելով՝ այս վերջին բառը՝ բոբբանջոյ կամ բանդաֆոշտ կը նշանակէ։

«1415ին Պասէնի ղբսութեան Բոսթանցա բերդաքաղաքը հաստատուած ժողովին մէջ՝ Ուիքլիֆի յիշատակն ու կարծիքները քննուեցան, ու անմիջապէս սոկրտները գերեզմանէն հանեցին, այրեցին ու մոխիրները պղտի գետի մը մէջ նետեցին։ Այս անպօր կատաղութիւնը՝ Ուիքլիֆի վարդապետութիւնը ծաւալելէն ուրիշ հետեւութիւն մը չունեցաւ։ Այսպէս կրսէ Ֆիլլը։ «այս առուն (պղտիկ գետ) անոր մոխիրները Էվոն տարաւ, Էվոնն ալ Սէվերն տարաւ, Սէվերն ալ նեղ ծովերը ու անոնք ալ բուն Ովկիանոսի մէջ տարին, եւ այսպէս Ուիքլիֆի մոխիրները՝ իր վարդապետութեանը խորհրդաւոր նշանը եղան որ հիմա աշխարհի մէջ տարածուեցաւ։։

«Անգլիական եկեղեցիին պապական եկեղեցիէն զատուիլը՝ Հենրիկոս Ը.ի ժամանակը եղաւ, երբ Լուտեր իր նորոգութիւնը սկսեր էր Գերմանիայի մէջ։ Հենրիկոս՝ իր թագաւորութեան առաջին տարիները հռոմէական թագաւորներուն այն տասիան կոչը նախանձաւոր մէն էր, որ՝ Սոր կատարանը առաջին անգամ անգլիացիներէն թագադրեր Սուլեյման Թագաւորը էրեց ու անհիրաւորեր Ֆրանսայի թագաւորներուն թագադրութեամբ Լուտերի վարդապետութեանը դէմ գրեց։ այս ծառայութիւնը համար պապն ալ «Պաշտպան Հաւատոյ,, պատուանունը իրեն տուաւ։ Այս պատուանունը Անգլոյ թագաւորաց մէջ մինչեւ ցայսօր պահուեցաւ։ Յետքը, Հենրիկոս պապին հետ թշնամանալով՝ եկեղեցական ամէն գործոց կառավարութիւնը իր ձեռքն անցուց, ու շատ մը անտեղի զեղծումներ բարեկարգելով՝ իր պատուանունը՝ Գլխաւոր Քահանայապետ ըրաւ։

«Հիմակու Անգլոյ եկեղեցին կը կառավարուի՝ թագաւորէն, երկու արք եպիսկոպոսէ, ու քսանեւչորս եպիսկոպոսներէ։

«Լոնտոնայի Հոգեւոր եկեղեցին՝ Անգլոյ եկեղեցւոյն նոյնն է, ու Լոնտոնի Անգլոյ միացած ժամանակը՝ երկու եկեղեցիները մէկ միացեալ եկեղեցի եղան։ Այս վերջինն ալ 4 արքեպիսկոպոսէ ու 18 եպիսկոպոսէ կը կառավարուի։

«Անցեալ դարուն վերջերը, Անգլիացի եկեղեցականաց մէջ վէճեր ելան, մարդկային մտով կազմուած կրօնական խորհրդոց կանոնագրութիւնները ստորագրելու անպատշաճութեանը վրայ։

«Այս խնդրոյն դէմ 1772ին եկեղեցականաց մէջէն բաւական անձինք ազերսագրով մը բողոք ըրին սահենակալաց խորհրդարանին։ այս ազերսագիրը շատ օգտակար վճռաբանութիւններու առիթ եղաւ։ հասարակաց խորհրդարանին մէջ ու 73 քուէի դէմ 219 քուէով հերքուեցաւ։ Նախասարկաւագ Գլաքպըրն ու Դ. Տայլը մէկ մէկ ազգու գիրքեր գրեցին Սորբոնայի դէմ։ Շատ յարգելի եկեղեցականներ՝ սոկ մարդոյն եղած հաստատութեան մը ստորագրելը իրենց խղճին դէմ գալով՝ իրենց թոշակին եւ կեցան եւ իրենց այս ընթացքը բռնելնուն պատճառաւ ալ հրապարակեցին։ Աբսոն թէ, շատ եկեղեցականներ ակամայ կը շարունակեն Ծալու հաստատեալ եկեղեցւոյն մէջ, վճռելով մէկ կողմէն իրենց հաղորդութիւնը դէմ, ու միւս կողմէն անկէ հեռանալու այլ եւ այլ պատճառներով անկարող ըլլալնուն դէմ։

«1688ի ապստամբութենէն քիչ առաջ Սկոտիոյ եւ Իրլանտայի կայսրութեան ուրիշ կողմերը՝ սեսակ մը եպիսկոպոսականք կային՝ որ Ջերոնիմիտ կը կոչուէին։ Սոնց այս անունով կոչուելնուն պատճառը, իրենց Գերոնիմէի ցեղին հպատակութեան երդում չընելնին էր։ վասն զի, անոնք Սթուարթեանց ցեղին անդառնալի կերպով յարեալ էին, եւ այս ցեղն ալ՝ այն ժամանակը Անգլոյ աթոռէն ինկած ըլլալով Գրու սուիքի ցեղը անոր յաջորդեր էր։

«Սերջապէս, Անգլոյ մէջ նորոգութիւնը՝ Հենրիկոս Ը.ի պաշտպանութեամբը սկսաւ։ Անոր յաջորդ Մարիամ թագուհին արդիլեց իր նախորդին ըրածը։ կատաղի եռանդ մը ունէր պապական կրօնքը վերահաստատելու։ ասոր թագաւորութիւնը նախատեսի եղաւ։ Երեսուն 1 արքեպիսկոպոս մը, 4 եպիսկոպոս, 21 եկեղեցական, 8 առանձնական պարոնայք, 18 արուեստաւոր, 100 երկրագործ, մշակ ու ազատաւորներ, 26 ամուսնացեալ կանայք, 20 այրի կանայք, 9 օրիորդ, 2 մանչ, 2 երախայ։։։ ընդամենը 377 հոգի։։։ Պրոնէդ եպիսկոպոսը կըսէ թէ 284 հոգի միայն հրոյ ճարակ եղան։։։ բայց Սբիոսաղ արքեպիսկոպոսը որ այն ժամանակը կապրէր, կըսէ թէ 800ի չափ այրեցան ու շատերաւ մեռան խաւարտ բանտերու մէջ։։։։։։

«1558ին Մարիամ մեռնելէն ետեւ Եղիսաբեթ թագուհին գահը անցաւ։ ան իր նախորդին պապականաց հաստատած օրէնքները ետ առաւ։ եւ այս գործին մէջ այնչափ յաջողեցաւ որ 9400 վանականաց եկեղեցականաց մէջ, 1204ն աւելի նորոգութիւնը չուզողներ չեղան։ Եղողներուն թիւնը ասկէ եռանաւ շատ ալեկոծութիւններու հանդիպեցաւ մինչեւ 1688, որ ժամանակ Սուլեյման Գ-ին հաստատեց։։

Ամոյեան հեղինեալ Բոս։

ԽՁՈՆ ԼՈՒՐԵ

Շաբաթ օրը մայրաքաղաքիս գաղղիական դեսպան Պ. Թուշէլ մեծ ճաշմը տուաւ իւր թարապիայի դեսպանական պալատին մէջ, ուր հրաւիրեալ էին մեծ Եպարքոս բարձրագոյն Մուսթաֆա փաշան, արտաքին գործոց պաշտօնեայ բարձրագոյն Էլի փաշան, Գրիգորեան Մեհմետ փաշան, Դամասկոսի նախորդ կուսակալ Մահմուտ փաշան, Յունաստանի դեսպան Հալիլ պէյը, Դէմալ էֆէնտին, Դարպուլի էֆէնտին, Դեւաֆլ պէյը, Սպանիայի դեսպանը։ Թանզիմաթի ժողովին նախագահ վեհափայլ Ֆուատ փաշան ալ հրաւիրեալ էր, բայց ակարութիւն ունենալով չկրցաւ երթալ։

— Անցեալ կիրակի՝ յոյն կին մը որ յղի էր՝ Սեւ ծովու եկերքը Ֆանարաքի ըսված տեղը պատահած ժամանակը, երկու տաճիկ զինուոր դէմը կելլեն, ու զանիկա բռնաբարել ուզելով՝ երբոր կինը ընդդիմութիւն կընէ, զինուորները բարկանալով զանիկա չարաչար կը ծեծեն, եւ մինչեւ դանակը անոր փորը խօթելով ծանրապէս կը վիրաւորեն, որով կինը շատ չանցնիր կը մեռնի։

Այս սոսկալի եղեռնագործութիւնն ընող զինուորները Հինգշաբթի օրը բռնուեցան եւ դատաստանին կը տեսնուին։

Ֆանարաքիի պահապան զինուորներն ալ փոխուելով Պ. Պօլիս կանչուեցան։

— Ռուսական թերթերէն գրված նամակ մը լուր կուտայ, թէ Սալաքիոյ Ռթիշ քաղաքին հայ բնակիչները եկեղեցի մը հիմնելու փափաքելով, Սալաքիոյ տեղական կառավարիչ վեհամաշուք Աղեքսանդր Պէքա պէյը արտօնութիւն շնորհեր է անոնց եկեղեցին հիմնելու։ բայց երբոր հայերը կը պատրաստուէին հիմնադրութիւնն ընելու, տեղւոյն Սալաք աւազակները՝ որ մոլեռանդ մէկ մէն է եղեր, քանի մը արբանեակներ գտնելով՝ արդիլել ուզեր է եկեղեցւոյն հիմնադրութիւնը։ Սոր վրայ՝ Բուսիէլի Պատրիարքական փոխանորդ արժանապատիւ Կարապետ վարդապետը յիշեալ Սալաք աւազակներուն առարկան վարմունքը վեհամաշուք Պէյին խնդրելով, Նորին վեհութիւնը գրով հրաման ըրեր է Ռթիշու տեղականին՝ որ ոչ միայն արգելք չըլլայ հայոց այս առաջին եկեղեցւոյն կառուցմանը, այլ եւ հիմնադրութեան առաջին վէմը իւր ձեռքը դնէ յանուն Պէյին՝ Աղեքսանդր Տիմիթրի Պէքա անուամբ՝ ի պատիւ Հայոց՝ որոց վրայ մեծ սէր ու համակրութիւն ունի Նորին վեհութիւնը։

Այս հրամանը ճշդիւ՝ ի գործ դրուելիք է հիմնադրութեան արարողութիւնը կատարելով՝ ի ներկայութեան բազմաթիւ օտարազգի ժողովրդոց, որոնք սքանչանց ու բախտակից եղեր են Հայոց, եւ Պէյին լուսաւորեալ եւ մարդասէր վարմունքին համար արժանապատիւ Կարապետ վարդապետին հրապարակաւ ըրած շնորհակալութիւններն ու բարեմաղթութիւնները Ծափաձայն գովութեամբ ընդունելի են։

Մենք ալ սրտաջք կը համարինք՝ ի դիտաց ազգին անկեղծաբար շնորհակալութիւն մատուցանել վեհամաշուք Աղեքսանդր Պէքա՝ իր այս ազնուական վարմունքին համար՝ որ մեծ պատիւ կը բերէ իրեն՝ քաղաքակրթեալ աշխարհի առջեւ։

— Սամաթիոյ Էնէի Մահալէի հայ բնակիչներն հետեւեալ ծանուցումը խրկած են մեզ հրատարակելու։

«Արդէն յայտնի է սիրելի ազգայնոց մեր Էնէի Մահալէի Գալատիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն վիճակը, որ բոլորովին հէր ու փլած ըլլալով եկեղեցական արարողութիւնները բոլոր օրինի կատարելու մասին անկարողութեան մէջէ։ Եւ թէպէտ տասն տարի առաջ յիշեալ եկեղեցւոյն նորոգութեան սկզբնաւորութիւն եղած էր, սակայն կրօնամոլութենէ յառաջեկած օտար թշնամութիւններու պատճառաւ խափանուած էր։ Այս հիմա գոհութիւն բարձրելոյն, մեր օգոստափառ Խնդնակալին իր քրիստոնեայ հպատակաց տուած ազատութեան շնորհիւը այս անգամ Ն. Գոնէն յիշեալ եկեղեցւոյն նորոգ շինութեան հրամարտակն առնուելով՝ յառաջիկայ կիրակի օրը հոկտ. 6 վերջին շնորհաւորութեան խորհուրդը կատարուելն զնի շքեղ հանդիսիւ Եկեղեցւոյն վերանորոգութեան սկզբնաւորութիւն պիտի ըլլայ։ Ուստի մեր արդոյ ազգայնոց ազգասիրական նպաստին ու կամաւոր նուէրին յուսալով՝ կը խնդրենք որ ջանան այս հոգեւոր հանդիսիս ներկայ գտնուելու։։

— Գրբրմի Թէոդոսիա (Դէֆէ) քաղաքը բնակեալ Հայոց երեւելի իշխան մեծապատիւ Մանուկ աղա Ալթունեանց՝ որ իր ազգասիրական բարեգործութիւնքը դամար գովութեամբ հռչակված է լրագրոյս 239 թուոյն մէջ, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս հասաւ Թէոդոսիայէն։

— Անցեալ շաբթու, մայրաքաղաքս բնակեալ անգղիացիները ժողով մը ըրին Պէյօղլու Օթել՝ Անկլիթէռ ըսված օթեւանին մէջ՝ Հնդկաստանի տապատմութեան զոհ եղող դժբաղդներուն ընտանեացը օգնութիւն ընելու համար ստորագրութիւն մը բանալու նպատակաւ։

Մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպան վեհամափայլ Լորտ Սթրաթֆորտ Ռէտքլիֆ նամակը գրելով այս ժողովին, 105 լիրա ինքը, 21 լիրա իր լծակիցը եւ 10½ լիրա իր ամեն մէկ աղջիկը ստորագրելնին ծանոյց։

Մայրաքաղաքիս անգղիացի բնակչաց երեւելիներն եւ ուրիշ բազմաթիւ գթասիրտ անձինքալ ստորագրելնուն այս օգնութեան, ու հետզհետէ ալ կ'ստորագրուին։

— Գաղղեացւոց վախճանեալ Լուի Ֆիլիպ Թագաւորին երրորդ որդին Ժոէնվիլ իշխանը անցեալ շաբաթի իրիկուն իր ընտանեօքը մայրաքաղաքիս մեկնեցաւ աւստրիական Լոյսի շոգենաւով, Իզմիր եւ անկէց Սարօլի երթալու համար։

— Լրագրոյս 217 թուոյն մէջ մարմնաղութեան (ժիմնասթիք) սկսաւ կազմուածքները զօրացնելու եւ ուրոյոյ խեղաթիւր անդամներն ուղղելու մասին ունեցած մեծ եւ կարեւոր օգուտները յիշելով՝ ծանուցեր էինք թէ Գաղղեոյ Ազգ. Սարի գաղութեան բազմաթիւ օտարազգի ժողովրդոց, որոնք սքանչանց ու բախտակից եղեր են Հայոց, եւ Պէյին լուսաւորեալ եւ մարդասէր վարմունքին համար արժանապատիւ Կարապետ վարդապետին հրապարակաւ ըրած շնորհակալութիւններն ու բարեմաղթութիւնները Ծափաձայն գովութեամբ ընդունելի են։

Մենք ալ սրտաջք կը համարինք՝ ի դիտաց ազգին անկեղծաբար շնորհակալութիւն մատուցանել վեհամաշուք Աղեքսանդր Պէքա՝ իր այս ազնուական վարմունքին համար՝ որ մեծ պատիւ կը բերէ իրեն՝ քաղաքակրթեալ աշխարհի առջեւ։

— Սամաթիոյ Էնէի Մահալէի հայ բնակիչներն հետեւեալ ծանուցումը խրկած են մեզ հրատարակելու։

«Արդէն յայտնի է սիրելի ազգայնոց մեր Էնէի Մահալէի Գալատիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն վիճակը, որ բոլորովին հէր ու փլած ըլլալով եկեղեցական արարողութիւնները բոլոր օրինի կատարելու մասին անկարողութեան մէջէ։ Եւ թէպէտ տասն տարի առաջ յիշեալ եկեղեցւոյն նորոգութեան սկզբնաւորութիւն եղած էր, սակայն կրօնամոլութենէ յառաջեկած օտար թշնամութիւններու պատճառաւ խափանուած էր։ Այս հիմա գոհութիւն բարձրելոյն, մեր օգոստափառ Խնդնակալին իր քրիստոնեայ հպատակաց տուած ազատութեան շնորհիւը այս անգամ Ն. Գոնէն յիշեալ եկեղեցւոյն նորոգ շինութեան հրամարտակն առնուելով՝ յառաջիկայ կիրակի օրը հոկտ. 6 վերջին շնորհաւորութեան խորհուրդը կատարուելն զնի շքեղ հանդիսիւ Եկեղեցւոյն վերանորոգութեան սկզբնաւորութիւն պիտի ըլլայ։ Ուստի մեր արդոյ ազգայնոց ազգասիրական նպաստին ու կամաւոր նուէրին յուսալով՝ կը խնդրենք որ ջանան այս հոգեւոր հանդիսիս ներկայ գտնուելը։։

— Գրբրմի Թէոդոսիա (Դէֆէ) քաղաքը բնակեալ Հայոց երեւելի իշխան մեծապատիւ Մանուկ աղա Ալթունեանց՝ որ իր ազգասիրական բարեգործութիւնքը դամար գովութեամբ հռչակված է լրագրոյս 239 թուոյն մէջ, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս հասաւ Թէոդոսիայէն։

— Անցեալ շաբթու, մայրաքաղաքս բնակեալ անգղիացիները ժողով մը ըրին Պէյօղլու Օթել՝ Անկլիթէռ ըսված օթեւանին մէջ՝ Հնդկաստանի տապատմութեան զոհ եղող դժբաղդներուն ընտանեացը օգնութիւն ընելու համար ստորագրութիւն մը բանալու նպատակաւ։

Մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպան վեհամափայլ Լորտ Սթրաթֆորտ Ռէտքլիֆ նամակը գրելով այս ժողովին, 105 լիրա ինքը, 21 լիրա իր լծակիցը եւ 10½ լիրա իր ամեն մէկ աղջիկը ստորագրելնին ծանոյց։

Մայրաքաղաքիս անգղիացի բնակչաց երեւելիներն եւ ուրիշ բազմաթիւ գթասիրտ անձինքալ ստորագրելնուն այս օգնութեան, ու հետզհետէ ալ կ'ստորագրուին։

— Գաղղեացւոց վախճանեալ Լուի Ֆիլիպ Թագաւորին երրորդ որդին Ժոէնվիլ իշխանը անցեալ շաբաթի իրիկուն իր ընտանեօքը մայրաքաղաքիս մեկնեցաւ աւստրիական Լոյսի շոգենաւով, Իզմիր եւ անկէց Սարօլի երթալու համար։

— Լրագրոյս 217 թուոյն մէջ մարմնաղութեան (ժիմնասթիք) սկսաւ կազմուածքները զօրացնելու եւ ուրոյոյ խեղաթիւր անդամներն ուղղելու մասին ունեցած մեծ եւ կարեւոր օգուտները յիշելով՝ ծանուցեր էինք թէ Գաղղեոյ Ազգ. Սարի գաղութեան բազմաթիւ

կանեղէն Պ. Ժ. Վալվէ գաղկեսցին՝ ժամանակէ մը 'ի վեր մայրաքաղաքիս մէկ քանի եւրոպական դպրոցներուն մէջ մարմնամարզութեան կրթութիւններ ընել կուտայ տղայոց։

Յիշեալ գաղղիացին Պէյօղլու ի մէջ ալ յատուկ մարզարան մը բացած ըլլալով՝ արդէն մարմնամարզութեան մեծ օգուտները զգալի ընելու սկսած է զարմանալի բժշկութեան գործերով՝ որ գէժ-ւարահաւատալի կերեւին։

Պէյօղլու բնակեալ Ժ. Ի. անուն 13 տարեկան տղու մը ծնկուները բռնուած էին 7 տարուընէ 'ի վեր, անանկ որ սրունքները բոլորովին կծկեր՝ չէին կրնար բնաւ շարժիլ, եւ ոչան նեցուկներով (գոլթուդ տէյնէյի) կը քալէր։ Բազմաթիւ երեւելի բժիշկներ երկար ժամանակ դարմանելէն ետեւ՝ վերջապէս խորհուրդ ընելով վճռեր էին թէ անբուժելի է։ Տղուն ընտանիքը յուսահատած՝ ասկէ քանի մը ամիս առաջ վերոյիշեալ Պ. Ժ. Վալվէին ցուցընին զայն։ Աստիկա լաւ մը գիտնալէ ետեւ՝ սկսաւ մարմնամարզութեամբ դարմանել տղան, եւ քանի մը ամսուան մէջ բոլորովին առողջացուց։ Տղան հիմա առանց նեցուկի հաստատակ կը պտըտի։

Ֆ. Ա. անուն աղջկան մը քամակը կորացած ըլլալով կատարեալ սապատոն մը կը համարվէր։ Պ. Ժ. Վալվէ զանազան դարմանելով՝ քամակը ուղղեց։

Դարձեալ 19 տարեկան պատանի մը ձախ կողմէն անդամալոյծ եղեր էր, այն կերպով որ չէր կրնար ձեռքը մարմինէն զատել եւ ոտքովը քալել։ Ան ալ Պ. Ժ. Վալվէի խնամօքը բժշկեցաւ, եւ հիմա իր աշխատութեամբը ապրուստը կը գտնէ։

Դարձեալ 68 տարեկան ծեր մը՝ աջ կողմէն անդամալոյծ՝ երեք ամսուան մէջ բժշկեցաւ։

Այս ամէն բժշկութիւններուն համար Պ. Ժ. Վալվէ վկայականներ ունի ձեռքը գիտուն բժշկաց եւ վերոյիշեալ անձանց ու անոնց ընտանեացը սատարողութեամբը, որոնք վերը պատմուած զարմանալի բժշկութիւններուն ստուգութեանը կը վկայեն։

Պ. Ժ. Վալվէյի դարմանած հիւանդութիւններուն՝ մարմնոյ կորու թիւնները, անդամոց թիւրութիւնները, անդամալուծութիւնները, նոր սկսեալ խելքի հիւանդութիւնները, կանանց վերաբերեալ տկարութիւնները, դալուկն, սրտի գոյվելն ու բաբախումները, քամակի հիւանդութենէ յառաջեկած միզարգելութիւնը։

Պ. Ժ. Վալվէ դիտաւորութիւն ունի Գումգափուի կամ Անկի-Գափուի կողմը մարզարան մը հաստատելու հայ ազգայոց եւ պատանեաց համար։ բայց կուզէ նախ ապահով ըլլալ իր գտնելու աշակերտաց եւ մարզելեաց թուոյն վրայ, որպէս զի իր ընելիք ծախքերը պարապը չերթան։

Իսկ այն անձանց համար՝ որոց հասակն ու վիճակը չներեր մարզարանը երթալ կամ վերոյիշեալ վարժարանները մտնել, Պ. Ժ. Վալվէ կը խոստանայ առանց տունը երթալ զերեկք դարմանել։

Ուզողը կրնայ Պէյօղլու ի Ժիմնազ ըսված մարզարանը երթալ անձամբ, կամ Պ. Ժ. Վալվէի անուանը նամակ մը խրկել լրագրոյս դրասենեակը կամ Պէյօղլու ի Ժիմնազը եւ կամ Օրթագեղ Անէնի Մահալլէն գերմանացւոյ դպրոցը։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԿԱՄ

ՈՒՍՈՒՄՆ ԲԱՐՈՒՑ

ՓՐԱՆՇԻՍԿՈՍԻ ՍՈՒԱՒԻԻ

Տէրոյեանց պատուելի Պ. Յովհաննէս վարժապետին աշխատասիրութեամբը Խասլբէկեանն հայերէն լեզուի թարգմանված, եւ Սուրբ Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց գերեզմանչակ վանքին մամուլէն 'ի լոյս ելած է գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ վայելչագարդ կազմով։

Այս պատուական գիրքը՝ որ խիստ օգտակար եւ շահաւէտ խրատներ կը պարունակէ բարուց կրթութեան համար, 506 երեսէ բաղկացեալ է, եւ կը ծախվի Արեմանը գրավաճառ Պ. Յարութիւն Մարգարեանին խանութը։ Գինը 20 ղուռուշ է։

Նոյն գրավաճառութեան սենեակը կը վաճառին նաեւ հետեւեալ գիրքերն ալ՝ որ նոյնպէս Սրբոց Յակոբեանց տպարանէն հրատարակված են։

Ա. Պատասխանիք Մխիթարայ Վրահանայի Սկեւռացւոյ յաղագս համապատասխանութեան երկուասան առաքելոց։ Բնտիր եւ շահաւէտ գրքոյկ մը՝ որ դեռ նոր հրատարակված է։ Գինը 4 ղուշ։

Բ. Երփիական Հայաստանեայց	18 „
Գ. Բացատրութիւն հրաժարման եւ ղղջման	10 „
Դ. Վեղեցիկ զբօսարան	5 „
Ե. Դանուիլ յաղագս հնոյ Երուսաղէմի	6 „
Զ. Երեւոյթ կրից	10 „
Է. Անփեսոսի մեկնութիւն	20 „
Ը. Անփերմիտուրի գիրք աղօթից	6 „
Թ. Օգնազանութիւն հինգ դարուց	3 հատոր 80 „
Ժ. Թանգարան խրատուց նորատիպ	18 „
ԺԱ. Կատակգիր հոգեշահ բանից	15 „
ԺԲ. Հայելի վիրաց	10 „
ԺԳ. Մատենագրութիւն նախնեաց Գրիգորի Նարեկացւոյ եւ Ս. Հրամայ վարդապետի	12 „
ԺԴ. Մեկնութիւն յայտնութեան	15 „
ԺԵ. Մեկնութիւն պատարագի Ի. Լամբրոնացւոյ	25 „
ԺԶ. Յովսէփ գեղեցիկ	16 „
ԺԷ. Պատմագրութիւն Յոհաննու Կոմնենոսի	12 „
ԺԸ. Տեսչութիւն հովուական	15 „
ԺԹ. Տրամաբանութիւն	15 „

Յարգի Տօքթոր Սարգիս Խալաթեանը Ամերիկայի մէջ Ատամնաբժշկութեան (Տէնթիսթ) արհեստին ուր տարիէ ի վեր զբաղելով, բաղմաթիւ եւ բաղմաժամանակեայ փորձերով տակաւին հմտութեան ապացոյց է իր արհեստին։

Ան՝ նիւթ իր հայրենիքը վերադառնալով սկսաւ ոյժ իր օգտակար արհեստը ցուցանել, որ վ իր գործը պիտի ըլլայ։

1. Ելոնս տալել գրի-գրութիւնամբ եւ անվնաս.
2. Ընդարձակ ակռաները հատրել ծերմիջընել.
3. Ծռակ ակռաները նորոգելու խառնուրդով ընել՝ առանց կրակի եւ նեղութեան.
4. Ելոնս վերջի գեղերը նոր ակռա դնել բնականին լաւ գեղեցիկ եւ ապահով. եւ ասի իր արհեստին խառնուրդը։

Հարկ եղած ատենը նորոգելու կալ մը ալիք գործածի, որով անվնաս անգիայութիւն մը պատճառելով, գործողութիւնն ցաւը անդիրելի կընի։

Վասնոր ըլլալով ծիծաղելու գոհ պիտի ըլլայիր հասարակութիւնը, յարգանօք կը հրաւիրեմ իր այս ծառայութիւնը կարօտ եղողներուն գործատունը Անգրիական Բ. գրեսպանատան դիմաց Ինանի Զարլէն թիւ 13. 'ի Պէյօղլու։

Ցնդեսութիւն մէջ ժամանակի շահը, ապրանաց պակասութիւնը եւ գրամական օգուտը ամենակարեւոր բաներ են, եւ ինչքանի մէջ որ առերեսը մէկին կը գտնուին, անկիս ըլլալ է հասարակութեան քնարելի բանը։

Ս. Մ. Մինասեան ընկերութեան մաղազան կենտրոնին այլեւ այլ տեսակ սապոններ, որոնք կը լսուան ոչ դիպն անուշ եւ դաւ լաւ, այլեւ պաղ կամ գեղջ, ընչի է ծովը լաւ եւ տիլ ապրանքի մէջ անանկ կը մատրի է կը ծերմիջոնէ որ բնաւին պուղատա գնելու վարմունքը մաղցընելու հարկ չկայ։ Բուլոր Եւրոպա է Ամերիկա ա հասարակ ասապանները ոչ ոչ յաջողութիւնամբ է գործարանամբ կապարելու կը ծերմիջոնէն լրմնէրնին տիլ ապրանքի մէջ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ, ԱՌԱՆՑ ՍՓՕՆԹՕՑԻ

1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

	Ղ.	-ՈՒՇ
Լոնդրա 31 օր պայմանաժամ		
„ 3 ամիս „	142 1/2	43
Փարիզ „ „		
Մարսէլիա „ „	227	25
Ամստրտամ „ „		....
Վիէննա „ „		
Թրիէստ „ „		
Լիվերնոս „ „		
Հէնովա Լ. Ն. „ „		
Օրեան „		.....

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	130	
Անգլիական լիրա	142	20
Գաղղիոյ 20 ֆրանգոց ոսկի	113	30
Ռուսի բուլիմիուլ	116	30
Աւստրիոյ գիւլդէն	67	25
„ Մաճար	66	25
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	33	20
„ „ արծաթ	25	35
Հինգ ֆրանգոց արծաթ	28	15
Գրշոնաներ	22	25
Գոլտնաներ	32	
Բէճինա	30	
Սոֆիէն	199	
Մահմուտիէ ոսկի	128	
Հինգոց դրանոց, հալտրին	220	

Կ ՊՕԼԻՍ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԳՆՂ ԹՈՒՐՔԻՐՔ

(ԳԱՆԹԱՐԻՒ)

Իսահակ		Ղրուշ	
Ուէս եւ Վրաբս Ա. տոկ	100 հատ	1050	1200
„ „ Բ. „	„	940	1040
„ „ Գ. „	„	850	900
Շատոր			
Անգլ. Գալ. 6—10 լիտր			
Լոնդրա	կինգտոն		
Լիվերբուլ	19 „	„	
Գլազկա	„		
Անգլ եւ Հալ. Ա. տոկ.	„	400	410
„ „ „ Բ. „	„	390	395
„ „ „ Գ. „	„	375	385
		ՂՐՇ	ԹԷՍ ՂՐՇ ԹԷՍ
Գղտեղ (Գիպէս)	հատ	10,	
Գարբին (Թարբին)	ամբ	„ 22.	
Մէնակ (Գարբինգիլ)	„	9.	10
Նեբիլեղէ։			
Լիլակ (Զիվիա)			
Գինակալ	հատ. ՂՐՇ	125	130
Մարբոս	„ „	60	70
Ուրդան կրմէր (Գրբրբ)			50
Հասարակ Երճինդ.		43.	45
Ա. տոկ.	„ ոչ ընդարձակ		100
Սպիտակարեղ (Իսպիտիրեղ)			
Հէնովա Ա. տոկ ղրբանոսէ	„	380	400
Թրիէստ Ս.Վ.Ա.	„	100	.
Նեբիլաբայրէ			
Վրանքէշ (Մօսպատամ կինդ	„	350	400
Սանդա Մարիա ապէկ	„ „	120	130
Մեսպաղայինէ			
Անգ (Վրալոյ)	կինդ. ՂՐՇ	1020	1030
Անս-ղարբ Անգլ. հատ.	„	8	9
Պուղարա (Զեւլիկ)	կինդ. „	220	230
Երիսի Անգլ.			
Երեղայեր (Ղամա) բուլբայեր,			
տարակուսի. կինդ. ՂՐՇ		88.	90
Ցղայեր (Տէրիի) բեհեցոր	„	88	92
Տարբակ ռիբ 1--12	„	130	135
Պարբկոր (Գոբրլոն) Անգլ.			220
Թէքիրեղ (Թէնէքէ) ղայբանոր	„	390	400

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ՂՐՇ	ԹԷՍ	ՂՐՇ	ԹԷՍ
Ալֆոն	հատ	300			
Թուֆանկի Լինկիրի		55.			
Բոռրդ (Ինգիլ) Բոռմելի		19			
„ Անգլիս		9	20		
„ Լոռանցմանդ	„	16.			
Մէլրոսոտ		32	33		
Ճէհրի Լինկիրի		7.		8	
Գիրիտոր (Մաղը) սեր		13			
„ Ճերմակ		5,		6	
Սալեի Վրէսիրի		15.		16	
Մահմուդիէ Անգլ. ըսպ սեսիկն		300.		350	
Վրէմիրի ծերմակ սեսիս	հատ	30.		40	
Ամանակ Իզմիրի	„	9.		10	
Խէյ-Աբաքիս (Օմատաբէպի)					
„ Անգլիս		30.		35	
Վարդի իւղ (Գիւլ եուղը) Գրբ-					
ղանլըք	ՕՔԷ	16		17	

ՄԵՏԱՂԻ

Սեւի Ա. տոկ	ՔԵՖՏԷՆ ՂՐՇ	530	620
„ Բ. „		480	530
Մէլրոսոտ կարմիր		485	525
„ „		460	470
Հատոտ երկայն ընդէր		510	500
„ „ դիլակ		230	240
Տիֆրոեղ			
Պարիսատոտանի դիլակ հատ		260	280

Լուբիա Տրպղն սրայ 100 հատ		130	
Կաղին (Գիրոնէ) Տրպ ընկարի կինդ		130	
Զէրի Ամէրիկէ	հատ	10	10
Ճոռ (Սապոն) Վրանդիա	„	9	
Աղ ֆօլ		7	20

ԱՐՄՏՈՒԿ

Ցորեն Անատոլու կարմիր գրբ-ը		
„ Բուդէյի „ „	30	31
„ Իսմայիլի „ „		
„ Կուլոյի „ „		
„ Թայլան „ „	40	45
Իպրայիլ կակուղ „	30	
„ Բուդէյի կակուղ „	30	31
Եգիպտացորեն Կուլոյի „	21	
„ Անատոլու „	12	20
Գարի Բուդէյի „	12	20
Աւելր Թէրիրտաղ	3	
„ Բ. սեռակ „	2	20
Որիզ Ռուզիա „	3	30

Վաճառականաց մէջ կայ ընդհանրը 2,150000 գրբ- ցորեն եւ 25,000 գրբ- գարի։

Այս լրագիրը շաբաթը անգամ մը կ'ելլէ հինգշաբթի օրերը։ Թիվ որ ուզէ կրնայ ստանալ՝ բրվել, Պ. Պօլիս՝ Զինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ գուրսերը հոգաբարձուներն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Աղաբեկեան։
Աղիսանդրիա՝ Պ. տարտաս աղա Տ. Գասպարեան
Ամերիկոսպօլիս՝ Յովհաննէս աղա Պահճէ-պանեան։
Պրուսա՝ Յակոբ աղա Մանասեան
Կեսարիա՝ Մահտեսի Կարապետ աղա Ֆուէնկեան։
Տրապիզոն՝ Յակոբ աղա Գասպակիսեան։
Կարին՝ Յակոբ աղա Խսարովեան։
Եւ՝ Յակոբ աղա Գրիգորեան։
Պոլիս՝ Յակոբ աղա Մանի։
Նիկոմիդիա՝ Պ. Ա. Մուրատեան։
Թէրէքդաղ՝ Մահտեսի Նշան աղա։

Որիշ քաղաքներէ ստորագրվիլ ուզողները՝ առ տեղերէն մեկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԷՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ. ՊՕԼԻՍ · ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ